

ФАКТОРИ ЯКОСТІ ЖИТТЯ НАСЕЛЕННЯ В СИСТЕМІ УПРАВЛІННЯ РЕГІОНАЛЬНИМ РОЗВИТКОМ

Ефективність функціонування національної економіки значною мірою залежить від рівня соціально-економічного розвитку регіонів, які вирізняються галузевою, територіальною та функціональною диференціацією, що передбачає формування системи управління розвитком кожного окремо взятого регіону країни. Забезпечення комплексного і гармонійного функціонування регіону з обґрунтуванням організаційних, економічних та інституційних важелів ринкових перетворень є предметом теоретичних досліджень в системі управління регіональним розвитком.

Система управління регіональним розвитком є основою теорії та методології державної регіональної політики та включає організаційні, юридичні, економічні та фінансові аспекти життєдіяльності регіонів. Все більш актуальними є завдання узгодження державних та місцевих пріоритетів щодо функціонування виробництва і соціальної сфери, системи розселення, експлуатації природно-ресурсного потенціалу територій, становлення ринкових механізмів управління. Регіональний розвиток – це структурна модифікація виробничої та соціальної функції регіону у процесах територіального поділу праці на ринкових принципах з метою поліпшення якості життя населення з обов'язковим врахуванням та поєднанням геополітичних, макроекономічних, загальнонаціональних, галузево-функціональних та регіональних інтересів [1, с. 7–8].

Показник якості життя населення регіону можна вважати інтегральною характеристикою регіонального розвитку. Якість життя населення, як економічна категорія, має якісне і кількісне вираження, може суттєво відрізнитися у територіальному аспекті, їй притаманна просторова диференціація і вона формується під впливом певної системи умов і чинників. Економічний і соціальний розвиток регіонів впливає на низку чинників якості життя населення.

Сукупність факторів якості життя поділяють на дві групи: загальні та регіональні. Загальні пов'язані з державним регулюванням соціально-економічних явищ і процесів та однаково стосуються всіх регіонів країни. До цієї групи належать: конституційні права і гарантії, соціальна,

демографічна, економічна та екологічна політика держави. До регіональних належать ті умови і чинники якості життя населення, що за якісними і кількісними характеристиками суттєво відрізняються у регіональному розрізі, а саме: історичні, соціальні, демографічні, економічні, природо-екологічні, психологічні, політичні та соціокультурні [2, с. 286–281].

Історичний фактор якості життя населення визначається історією розвитку певної території і позначається на формуванні суспільства, впливає на традиції і побут населення і формує регіональні відмінності у способі життя населення. Найважливішими соціальними факторами є рівні розвитку сфери охорони здоров'я та освітнього комплексу регіону. Рівень розвитку медичної сфери характеризується системою лікувальних, лікувально-профілактичних, санітарно-протиепідемічних та інших медичних установ, багатьма видами соціального забезпечення, відпочинку та фізичної культури. Стан здоров'я (не лише фізичного, а й духовного) населення регіону є соціально-демографічним чинником якості життя. Освіченість населення (зокрема, рівень грамотності) – один із показників інтегрального індексу якості життя – індексу людського розвитку [3]. Демографічні фактори якості життя населення регіону визначають процеси відтворення населення (народжуваність, смертність), віково-статеву структуру населення, міграцію населення, формування сім'ї та сімейних відносин.

До економічних факторів якості життя населення регіону належать: рівень реальних доходів населення, економічне зростання (спад), рівень зайнятості та умови праці, рівень науково-технічного прогресу. Фактор природно-ресурсного потенціалу можна характеризувати як економічний та природо-екологічний. Найважливішими природо-екологічними чинниками якості життя населення регіону є: клімат, якість довкілля (рівень забруднення повітря, водного середовища, ґрунтів, лісів; рослинний і тваринний світ), ступінь акустичного, електромагнітного та радіаційного забруднення. До цієї сукупності факторів необхідно зарахувати і ризик виникнення у регіоні екологічних катастроф. До природо-екологічних чинників належать рівень екологізації технологій та рівень екологічної освіти населення. Умови проживання населення формуються під впливом багатьох чинників, у тому числі природо-екологічних та екістичних (чинників розселення), що характеризуються системою розселення (видами поселень, їхньою щільністю та людністю), рівнем урбанізації (часткою міського населення), рівнем розвитку транспортної інфраструктури (щільністю та якістю шляхів сполучення, частотою та зручністю пасажирських перевезень), рівнем доступу населення до адміністративних (обласних та районних) центрів, щільністю та скупченістю населення регіону.

Серед психологічних факторів якості життя населення необхідно виокремити людські потреби, цінності та менталітет народу. Потреби кожної людини є індивідуальними і можуть суттєво відрізнятися якісно та кількісно. Відповідно, ступінь задоволеності потреб та задоволеність якістю життя у різних регіонах може відрізнятися. Важливим психологічним чинником якості життя населення є рівень безпеки особистості, що визначається об'єктивними (рівень злочинності та охорони правопорядку, гарантії держави щодо соціального забезпечення, соціальне страхування тощо) і суб'єктивними (впевненість у завтрашньому дні, довіра до правоохоронних органів тощо) характеристиками. Інформованість населення регіону – політичний та соціокультурний чинник якості життя. Поряд із доступом до правдивої інформації, іншими соціокультурними чинниками якості життя населення регіону є релігійність населення, розвиток літератури, культури та мистецтва, наявність бібліотек, театрів, кінозалів, музеїв та інших культурно-мистецьких закладів.

Отже, чинники якості життя населення регіону діють у системній сукупності та мають регіональну диференціацію. У системі управління соціально-економічним розвитком регіону доцільним є застосування аналізу впливу сукупності факторів на якість життя населення регіону як складової ефективності регіонального розвитку.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долішній М., Мошенець О. Ринкові механізми регіонального управління // Регіональна економіка. – 2001. – №1. – С. 7–17.
2. Теслюк Р. Умови та чинники якості життя населення // Вісник Львів. ун-ту. – 2007. – Вип. 34. – С. 286–291
3. Людський розвиток в Україні: 2003 рік (колектив авторів) / Щорічна науково-аналітична доповідь / За ред. Е.М. Лібанової. – К., 2004. – 290 с.